

Šiame numeryje:

Zanussio „pavojingas“ filmas suerzina Jaruzelskio vyriausybę.
„Lietuvių enciklopedijos“ 37-to tomo sulaukus.
Karališkieji Kūdikių Jėzaus lankytojai.
Karalius Jogaila, apie 1351 — 1434.
Leono Lėto eilėraščiai.
Nuomonės ir pastabos.
Per Lentvarį į pasaulį.
Ekspresu iš Metropolitan — Dariaus Lapinsko kolegės rečitalis Chicagos lietuviams.
Paroda, kuri žavėjo...

Kertinė Parastė

Zanussio „pavojingas“ filmas suerzina Jaruzelskio vyriausybę

Amerikoje rodomas lenkų filmas „Ramiosios saulės metai“ susilaukė labai palankios kritikos ir gausių žiūrovų. Tačiau šis meninis ir finansinis laimėjimas labai apsunkino filmo kūrėjo Krzysztofo Zanussio ir taip nelengvą padėtį.

Kai užprieitų metų Venecijos filmų festivalyje „Ramiosios saulės metai“ laimėjo pirmąją premiją, Jaruzelskio vyriausybė pasmerkė filmą kaip „antilenkišką“. Patsai Zanussis buvo pavadintas „kosmopolitu“, dar iš Stalino laikų gerai pažįstamu terminu. Tai reiškia, kad režisierius yra „nusidėjėlis“, susitepęs žmogus, kuris turi atgailauti, kol valdžia sutiks jam atleisti. Kodėl dabartiniai Lenkijos valdovai taip pasipiktino šiuo filmu? Anot paties Zanussio, Jaruzelskio pareigūnams labai suerzino filme vaizduojamos pokario metų Lenkijos niuramas, nevilties atmosfera. Į filmą įsigilinus, galima atrasti ir kitų pasipiktinimo priežasčių.

Iš paviršiaus „Ramiosios saulės metai“ yra švelni, liūdna pokario istorija apie meilę, kuriai lemta sužūti. 1946 metais karo nuniokotame Lenkijos miestelyje susitinka du traumuoti žmonės — savo kraupių išgyvenimų vokiečių nelaisvėje pamiršti negali: amerikietis Normanas ir lenkė Emilija, kurios vyras žuvo kare. Jie mėgina padėti vienas kitam išgydyti savo žaizdas, bet galiausiai turi skirtis.

Kaip įprasta Zanussio filmams, ir šis egzistuoja keliose plotmėse. Amerikietis Normanas ir lenkė Emilijos santykių ne vienas žiūrovas įžūrės dviejų kultūrų susitikimą, komunikacijos problemas. Amerikietis nori gerai, bet jam sunku įsijauti į pokario Lenkijos ypatingą padėtį; jis nemoka lenkų kalbos ir nesugeba suprasti lenkų kultūros niuansų.

Vienoje centrinių filmo scenų Emilija ir jos kaimynai stebi, kaip amerikietis kariai įškasa nužudytų lenkų pilotų, įkaitant ir jos vyro, palaikus. Normanas mėgina ją paguosti, bet jo pastangos bergž-

džios. Vidurio Rytų Europos istoriją žinančiam žiūrovui ši scena primins Katyno kankinius ir Lenkijos bei kitų nelaisvų tautų tragediją. Neseniai New York'e besilankantis filmo kūrėjas pasidalijo mintimis su amerikiečių žurnalistais, kuriems jis papasakojo savo ypatingą padėtį (Newsday, 1985.X.31). Mane laiko pririšę virve, kalbėjo Zanussis; ta virvė labai ilga, bet vis tiek aš nesu nepriklausomas. Jaučiuosi labai atsakingas už tai, ką viešai sakau ir darau. Aš nesijaučiu saugus.

Per pastaruosius 16 metų Zanussis sukūrė 20 filmų, kurių daugelis buvo apdovanoti svarbiųjų tarptautinių festivalių prizais. Jis tebėra privileijuotas menininkas — butas Varšuvoje, užuovėja Paryžiuje, laisvė keliauti ir Vakarus ir vėl sugrįžti į Lenkiją. Tačiau visa tai gali kiekvieną akimirka pasibaigti. Pasak Zanussio: „Mane toleruoja, bet mano pozicija rizikinga. Baimė mano nuolatiniis palydovais, tačiau aš neturiu kitos išeities“.

Savo nuolatinį sugrįžimą į Lenkiją, Zanussis palygino su įžengimu į liūto narvą. Jis niekad nežino, kada kokia nors jo viešai padaryta pastabėlė ar koks nukrypimas nuo partijos linijos privės jį prie „katastrofos“.

Paklaustas, kodėl jis ir Andrzej Wajda — du žymiausi nepriklausomos dvasios lenkų filmų kūrėjai — iki šiol nebuvo represuoti, Zanussis atsakė: „Jūs manote, kad Lenkija monolitinė valstybė, bet taip dar nėra. Wajda ir aš tęsiame savo kūrybinį darbą Lenkijoje, nors ir turime eiti į kompromisus ir sutikti su kai kuriais suvaržymais, nes šiuo būdu mūsų tautiečiai mus tebegirdi. Kitaip, mums būtų uždarytos durys į Lenkiją. Lenkų filmuose nebebūtų mūsų idėjų, mūsų nuomonių. Mano visuomenėje vyriausybė nepaprastai jautri filmams. Negalėdama pakeisti tikrovės, valdžia mėgina keisti tos tikrovės veidrodį“, aiškino lenkų filmo kūrėjas Krzysztof Zanussis.

„Lietuvių enciklopedijos“ 37-to tomo sulaukus

BRONIUS VAŠKELIS

Praeitų metų Padėkos dienų savaitgalis buvo ypatingesnis ir turiningesnis negu praėjusieji, nes drauge buvo ir mūsų kultūrinio gyvenimo šventė. Penktasis Mokslo ir kūrybos simpoziumas niekad dar nebuvo tiek gausus prelegentais, temų įvairumu ir klausytojų skaičiumi. Taip pat mūsų išeivijai įteikta brangi šventinė dovana: „Lietuvių enciklopedijos“ 37-sis tomas.

„Lietuvių enciklopedijos“ išleidimu buvo pastatytas vienas svarbiausių mūsų kultūros paminklų. Ką ankstyvoji išeivij karta svajojo ir planavo, kas Nepriklausomoje Lietuvoje buvo gražiai pradėta, šios išeivijos kartos yra galutinai įvykdę. Suvokdami šio darbo monumentalumą, vienu kitu aspektu palyginkime išeivijos enciklopediją su pokario Lietuvoje išleistomis enciklopedijomis. Pirmiausia pabrėžtina, kad Lietuvoje enciklopediją ruošia didelis apmokamas, nuolatiniis kolektyvais: vyriausioji redakcija, mokslinė redakcinė taryba, atskirų šakų redakcijos, konsultantai ir t.t. Išeivijos enciklopedijos redaktoriai paprastai dirba vienas, susitelkęs neapmokamus konsultantus, padėjėjus ir bendradarbius. Tačiau, daugeliu atveju, Lietuvoje išleistas lietuviškos enciklopedijos nepilysta lietuvių išeivijos enciklopedijai nei savo išsamumu, nei faktų bei įvykių pristatymo objektivumu. Už tai, žinoma, negalima kaltinti vien tik tų enciklopedijų rengėjų, nes enciklopedijų galutinis aprobavimas vyksta ne Lietuvoje.

Lyginant paties darbo pasiekimus, matome, kad per 24 metus, t.y. nuo 1953 iki 1978 metų, išeivijoje išleista 42 (36 lietuvių ir 6 anglų kalba) enciklopedijos tomų. Šis 37-sis tomas yra jau 43-čias. Tai maždaug 2 tomų į metus. Tuo tarpu Lietuvoje per penkerius metus išleido trijų tomų

„Mažąją lietuviškąją tarybinę enciklopediją“ (1966-1971) ir per devynerius metus — dvylikatomę „Lietuviškąją tarybinę enciklopediją“ (1976-1985) ir 13-tą papildomą tomą. Tai yra per keturiolika metų šešiolika tomų. Kada pastatome šiuos 43 išeivijoje išleistus tomus greta 16 tomų išleistų Lietuvoje, apima pasididžiavimo jausmas, kad išeivija nenormaliose sąlygose pajėgė įvykdyti tokį didelį darbą.

Didelė padėka pridera tiems, kurie laiką ir darbą auکوjo šiam lietuviškam reikalui: tai enciklopedijos leidėjai, redaktoriai ir bendradarbiai. Enciklopedija buvo pradėta pačiu tinkamiausiu laiku, kada vyresniosios Lietuvoje išaugusios ir išsimokslinusios kartos žinios, patirtis ir kūrybingumas nebuvo išnešta su išeinančiais į anapus, o tapo įamžinta mūsų tautos kultūros lobyne. Tai yra labai svarbus „Lietuvių enciklopedijos“ organizatorių ir redaktorių pasiekimas.

Trisdešimt septintas enciklopedijos tomas skiriasi nuo ankstyvesniųjų tomų tuo, kad įsijungė daug naujų, daugiausia vidurinėsios bei jaunesnės kartos žmonių, įsigijusių specialybes jau išeivijoje, pasiekusių tarptautinį bei mokslinį pripažinimą, dirbančių universitetuose, mokslinio tyrimo institutuose bei technologinėse srityse. Pvz., daugiau negu 30 tokių mokslininkų vien tik iš tikslųjų mokslų, medicinos, technologijos sričių bendradarbiavo šiame tome, parengdami aukšto akademinio lygio straipsnius. Jiegu mūsų skeptikai ir kritikai, kurie neretai kaltina jaunesnius mokslininkus, kad nutolo nuo lietuviškų reikalų, vartys šį 37-tą enciklopedijos tomą, tikriausiai pajus mūsų išeivijos gyvastingumo pulsą ir įvertins jaunesnės mūsų išeivijos įnašą į lietuvių kultūros aruodą.

Pažymėtina, kad straipsnių autoriai ir konsultantai atliko darbą be jokio atlyginimo. Neįmanoma tiksliai pasakyti,

„Lietuvių enciklopedijos“ leidėjas Juozas Kapočius, kurio rūpesčiu praeitų metų gale buvo išspausdintas 37-tasis „Lietuvių enciklopedijos“ tomas.

Nuotrauka Vytauto Maželio

kiek valandų darbo pareikalauja kad ir nedidelis enciklopedinis straipsnis. Kaip pavyzdį priminsiu dr. Stasio Bačkaičio apskaičiavimą, kad už tokios rūšies patarnavimą komercinėje rinkoje atlikto darbo vertė siektų maždaug 120 tūkstančių dolerių. („Lietuvių Enciklopedijos“ papildomų tomų belaukiant“, Draugas, 1985 balandžio 13). Tenka priminti, kad ta Bačkaičio minimoji enciklopedijos medžiaga, t.y. tikslųjų mokslų, medicinos, technologijos, tesudaro vos vieną penktadalį naujojo tomo. Šis tomas, kaip ir Mokslo ir kūrybos simpoziumas, grįžta išeivijoje sukurta mitą, kad mūsų jaunesnieji, dirbantieji mokslinėje ir technologinėse srityse, nesirūpina Lietuvos, išeivijos gyvenimu, mūsų kultūra ir pan.

Trisdešimt septintojo tomo sumanytojai ir organizatoriai yra leidėjas Juozas Kapočius ir vyriausieji redaktoriai: a.a. Simas Sužiedėlis ir dr. Jurgis Gimbutas. Medžiagos telkimo ir redagavimo darbas atliktas atskirų skyrių redaktorių. Dr. Stasys Bačkaičius rūpinosi tikslųjų mokslų, medicinos ir technologijos disciplinomis, Simas Sužiedėlis — humanitariniais mokslais, dr. Jurgis Gimbutas — visuomeniniais mokslais bei organizacijomis, Antanas Maziulis — mirusiųjų, ypač nelietuvių, biografijomis. Redaktoriaus konsultavo A.T. Antanaitis, A. Gureckas, R. Šilbajoris, V. Vengris, V. Vizgirda ir kt. Tomo techninė redaktorė Danutė Bindokienė. Straipsnius rašė 134 autoriai ir reikalingą informaciją redaktoriams suteikė 59 asmenys.

Šis 37-sis tomas papildė išeivijos 36 tomų enciklopediją naujaisiais 1983-jų ir net 1984-jų metų duomenimis. Taip pat išaištyta ankstyvesniųjų tomų svarbesnės klaidos ir užpildytos spragos bei iškraipymai Vilniuje leidžia-

ir pan., tačiau tai nesumažina šio tomo esminės vertės.

Kad konkrečiau suvoktume 37-jo tomo turinį, norėčiau pateikti kelis statistikos duomenis iš dr. J. Gimbutos paruoštos santraukos. Enciklopedijos tomo turinį sudaro 4936 antraštės. Suskirstę antraštes į keturias grupes, gauname tokį vaizdą: 2315 papildytos arba naujos biografijos, kurios sudaro 47% viso tomo; 1439 mirusių asmenų datos su nuorodomis į kitus tomus — 29%; 950 atskirų temų straipsnių — 19% ir 232 nuorodos į platesnę informaciją kitose enciklopedijos vietose — 5%.

Analizuodami šias tris grupes — biografijas, temas ir mirusiųjų datas — smulkiau, matome maždaug tokią padėtį: 1130 išeivijos biografijų, iš jų 317 — už JAV ribų; 1075 Lietuvoje gyvenančių žmonių biografijos, kurių apie 50% nėra Lietuvoje išleistose enciklopedijose. Tą grupę sudaro 210 pokario partizanų ir 110 vėlesnių rezistentų biografijos.

Iš 1439 mirusiųjų datų 785 yra nelietuvių, 410 lietuvių, gyvenusių išeivijoje, ir 244 — gyvenusių Lietuvoje.

Skirstant 950 enciklopedijos įtrauktų temų, matome, kad 651 yra apie Lietuvos geografiją, istoriją, literatūrą, menus, spaudą, švietimą, ūkį ir t.t., 185 apie išeiviją, o likusios 144 temos yra tikslųjų mokslų, medicinos, technologijos ir bendro pobūdžio temos.

Papildomojo 37-jo enciklopedijos tomo duomenų gausumas, įvairumas ir autentiškumas, be abejo, byloja, kad tai yra patikimiausias ir vėliausias žinių šaltinis apie lietuvių išeiviją ir Lietuvą.

Redaktoriai, autoriai ir leidėjas stropiai atliko savo apsiimtas pareigas. Dabar mūsų pareiga — šį tomą įsigy-

Dr. Jurgis Gimbutas, suredagavęs 37-tą „Lietuvių enciklopedijos“ tomą, kuris išleistas 1985 metų pabaigoje.

Nuotrauka Loring Studios, 1978

A.a. prof. Simas Sužiedėlis (1903-1984), vienas „Lietuvių enciklopedijos“ 37-to tomo redaktorių.

Nuotrauka Vytauto Maželio

Karališkieji Kūdikėlio Jėzaus lankytojai

Jų rolė Mato evangelijoje

ALDONA ZAILSKAITĖ

Mato evangelijoje skaitome pasakojimą apie išminčių apsilankymą Betliejuje pagarbinti naujai gimusį Išganymą (2:1-12). Šis pasakojimas mums gal geriau pažįstamas Trijų Karalių vardu. O Trys Karaliai jau nuo seno krikščionis pagavo savo egzotika. Iš pirmųjų Jėzaus lankytojų — garbintojų, jie buvo įdomiausi. Ir jų apsilankymo įvykis labai pasakiškai nuskamba: karališkais dovanomis nešini išminčiai atvyksta pagerbti, o galutinai net pagarbinti — naujai gimusį piemenuką, sprendžiant iš vietos, kur jis gimė; ne jo tėvus pasveikinti, bet patį kūdikėlį pagarbinti. Mums Matas leidžia suprasti, kad čia ne piemenukas, bet karališkasis Mesijas iš Dovydo giminės, ir todėl išminčiai jį pagarbina karališkomis dovanomis. Ir mes žinome, kad čia ne pasaka. Kad ji nepasibaigė su karališkais lankytojais, o tik prasidėjo.

Kodėl Matas pasirinko šį pasakojimą apie Kristaus gimimą? Kodėl iš visų esamųjų pasakojimų apie Kristaus gimimą (Lukas g. pasirinko piemenukų epizodą, kurio Matas nemini) Matas paėmė šį pasakojimą apie pagonis išminčius iš rytų, kurie matė užtekant. Mesiją žvaigždė (Lukas nemini ir žvaigždę)?

Už šio klausimo slepiasi daug kitų. Kaip išminčių epizodas rišasi su pačia Mato evangelija? Kaip Matas išminčius suprato; kodėl Matui buvo svarbu pabrėžti išminčius, ne piemenis ar kitus Betliejaus gyventojus? Kodėl Matas pasirinko paminėti žvaigždę, o Lukas ne; ką reiškė žvaigždė Mato laikų žmonėms?

Yra žmonių, kurie šiame skirtime tarp Mato ir Luko Jėzaus gimimo atpasakojimų įžiūri nesutapimą prieštara viena — arba vienas meluoja, arba kitas. Tačiau gyvenimo patirtis sūdo kitaip tą skirtumą suprasti. Evangelijas galima gal geriausiai palyginti ne su išsamiu biografiniu veikalu, bet su garsaus žmogaus paminėjimu per šermentis po jo mirties. Skirtingi asmenys prisimena skirtingu būdu žmogaus gyvenimo momentus — ne dėl to, kad vienas meluoja, o kitas tiesą sako, o dėl to, kad kiekvienas atsimena kitus įvykius, tuos kurie jų gyvenime didžiausią skirtumą padarė, stipriausią poveikį turėjo. Tie, kurie šandien rašo išsamias biografijas, paprastai apklausinėja daugelį tokių asmeniškų pažįstamų ir iš jų įvairių pasakojimų supina maždaug istorinį veiklą. Mes tą darome, kai perskaitę keturias evangelijas bandome atpasakoti vienišą Kristaus gyvenimą.

Kiekvienos evangelijos autorius tikslas buvo parodyti Kristaus svarbą, reikšmę bei poveikį taip, kad jį geriau suprastų vienos specifinės bendruomenės nariai. O Mato bendruomenė buvo skirtinga nuo Luko, Morkaus, ar Jono. Norint teisingai suprasti, ką Mato evangelija norėjo pasakyti apie Kristų, naudinga truputį žinoti apie Mato tikinčiųjų bendruomenę.

Mato evangelija buvo parašyta aštuntam ar dešimtam dešimtmety po Kristaus Sirijoje gyvenančiai tikinčiųjų bendruomeni. Atrodo, kad daugiausia jie buvo krikščionys — žydai, pergyvenantys sunkią identiteto krizę, nes po Jeruzalės sunaikinimo 70-tais metais, jiems buvo uždrausta lankyti sinagogas ir jie pradėjo būti persekiojami. Reikia atsiminti, kad pirmieji žydai Jėzaus Kristaus sekėjai, kaip

Botticelli

Išminčių pagarbimas (detale)

ir pats Jėzus, nelaikė savęs naujos religijos pradininkais, o tik kitokio žydų tikėjimo supratimo, negu farizėjai, sadukėjai ar esenai. O dabar staiga jų tautiečiai pradėjo juos laikyti išdavikais, nežydais. Kai jiems užsidarė sinagogų durys, jiems užsidarė galimybė skelbti evangeliją Jėzaus pavyzdžiu sinagose ir šventykloje. Evangelijos skelbimas pagonims tapo nebe pasirinkimo klausimas, o egzistencijos reikalas. Evangelijos skelbimas ne žydams buvo labai sekmingas. Bet kai dideli skaičiai nežydų krikščionių, kurie nebuvo užaugę Dievo tautos tradicijose, pradėjo turėti persvarą žydų krikščionių bendruomenėse, krikščionys žydai turėjo permąstyti evangelijos įgyvendinimą visai naujoje situacijoje. Jie buvo priversti grįžti su būtinybe atsisakyti daugelio gražių žydiškų tradicijų, t.y. sutikti su daliniu nutaitemu Naujosios Sendoros bendrijos labui.

Matas rašė evangeliją nutausti bijantiems žydams, siekdamas parodyti krikščionybės tęstinumą su Dievo veikimu žydų tautoje. Bet jis taip pat rašė žydų tradicijose neaugusiems krikščionims,

norėdamas perduoti tas žydiškas tradicijas, kurios yra esminės Kristaus pažinimui. Išminčių apsilankymo pasakojimas miniatiūroje iškelia tris pagrindines Mato evangelijos mintis: pirma, Kristus iš tikrųjų yra tas karališkasis Mesijas iš Dovydo giminės, kuris išgelbės žydų tautą ir įsteigs žemėje tą taikos ir teisybės karalystę, kurios žydai laukė tūkstančius metų. Tad Kristus yra išsipildymas Dievo pažado Abraomui, kad per jo palikuonis — bus palaimintos visos tautos. Ir trečia, kad Dievo karalystė bus atimta iš tų, kurie, turėdami Dievo apreiškimą, jį ignoruoja ar net jį piktnaudžiauja, o bus atiduota tiems, kurie, išgirdę Dievo žodį, jį vykdo (Mt. 21:43).

Kristus — Dovydo sūnus

Kadangi Matas norėjo Kristų išryškinti kaip Dovydo sūnų, jis su Jėzaus vargingu gimimu Betliejuje suriša karališkas aplinkybes. Matas pabrėžia, kad Jėzus gimė Judėjos Betliejuje, t.y. Dovydo gimtinėje, ne kokiam kitame panašaus vardo kaimelyje. Toliau, jis Kristaus dienų pradžią sugretina su karaliaus

Erodo dienomis. O karalius Erodas parodomas kaip priešingybė karaliui Jėzui. Galų gale, dovanos, kurias atneša išminčiai, yra karališkos, kaip minima Giesmių Giesmėje (3:6; 5:13), 45-toj psalmėje (45: 8-9) ir Izaijo knygoje, kur Ezekijas jomis giriasi, kaip Dovydo palikimo (Iz. 39:2-6), o taip pat ir Izaijo pranašystėje (60:5-6).

Kai kalbama apie karalių iš Dovydo giminės, tą pranašautą Mesiją, kalbama ne apie paprastą karalių, o apie karalių, kokią pasaulis dar nėra matęs. Jo savybės linkinios 72-oj psalmėje: jis yra teisingas vargdiems, „Prieš jį nusilenks tyrų klajokliai“, jam dovanas neš Arabijos ir Sabos valdovai, jis valdovų nelaimingą, kuriam niekas nepadeda, jis turės paties Dievo išmintį ir teisingumą. Jam tautos aukšą aukos nepriverčiamos, o iš meilės.

Šiame išminčių apsilankymo pasakojime, Matas priešpastato kukliąją Dovydo gimtinę Betliejų apgaviko karaliaus Erodo pasiglemžtai sostinei Jeruzalei. Išminčiai, atvykę Jeruzalėn ieškoti žydų karaliaus, randa Dovydo soste ne jo palikuonį, bet svetimątį Eroda (jis buvo idumietis), Romos okupanto patikėtinį, kuris, susikvietęs žydų raštų aiškintojus ir sužinojęs, kur Mesijas Dovydo vaikaitis turis gimti, tą informaciją panaudoja bandymui šį savo konkurentą nužudyti.

Žvaigždė ne tik žydi, bet ir visose Artimųjų rytų senose civilizacijose rishama su karaliaus gimimu. Skaičių knygoje (24:17) randame pranašystę, kurioje minima karališka žvaigždė: „Aš jį matysiu, bet ne dabar, jį veidėsiu, bet ne iš arti. Žvaigždė užtekės iš Jokūbo, ir lazda pakils iš Izraelio“. Šią pranašystę taria pagonis pranašas Balaamas, kuris tačiau buvo atviras Dievui — čia aiški paralelė Mato išminčiams iš rytų, kurie taip pat buvo pagonys, atvirai Dievui. Tiek Kumrano raštuose, tiek ir Skaičių knygos aramaiskuose aiškinimuose ši Balaamo pranašystė suprantama kaip apie Mesiją iš Dovydo giminės. Atidžiau skaitant Mato atpasakojimą, pastebima, kad žvaigždė vedė išminčius tik iš Jeruzalės į Betliejų, ne iš rytų į Jeruzalę, ten jie tik matė ją užtekant ir iš to sprendė, kad tai turi būti žydų karaliaus žvaigždė. Tik atvykę į Jeruzalę, jie išgirdo Dievo žodį

pranašystėse ir tik po to žvaigždė juos atvedė pas tikrąjį žydų karalių į Betliejų.

Žvaigždės motyvas vienam Sv. Rašto tyrinėtojų, E. J. Bruns, rodo, kad Matas šiame pasakojime norėjęs Jėzų pristatyti Dievo Išminties titulu. Jis mato paralelę pirmoj Karalių knygoje (1 Kar 10:1-13), kur pasakojamas Sebos karalienės apsilankymas pas žydų karalių Saliamoną patirti jo išmintingumą. Beje, pats Kristus šį įvaizdį pritaiko sau (Mt. 12:42): „Pietų karalienė teismo dieną prisikels drauge su šia karta ir ją pasmerks, nes ji ejo iš žemės pakraščiu klausytis Saliamono išminties, o štai čia daugiau, negu Saliamonas“.

Paralelių yra ir išminčių apsilankymui pas Eroda. Karalienė atvyksta į Jeruzalę Saliamonui iškelti sunkių klausimų, ir Saliamonas juos atsako puikiai. Kai išminčiai Erodo paklausia visiems mokyties žydams gerai žinomo dalyko, kur Mesijas gimęs, Erodas turis pasiklausti rašto aiškintojų.

Pats aramajiškas žodis „Mesijas“ reiškia „pateptasis“, graikisks jo atitikmuo — Kristus, t.y. Dievo pateptasis valdovas, tautos karalius. Išsireiškimas „žydų karalius“ (2:2) vėl pasikartoja Mato evangelijoje: tik šį kartą kančios atpasakojime, Piloto lūpose. „Ar tu esi žydų karalius?“ (27:11). Ir paskutinį kartą Mato evangelijoje — lentelėje, kurią Pilotas prikaldino prie kryžiaus. Kristaus gyvenimas ir mirtis patvirtino ir jo mesijiskumą: vargšai jame atpažino savo gelbėtoją — ir jo karališką galybę. Žemiškieji valdovai, tiek žydai, tiek ir nežydai nerado kitos išeities kaip jį pašalinti, nes jie jame matė sau stiprų konkurentą. Tačiau taip, kaip Jėzui gimus, Dievas savo Sūnų stebuklingai išsaugojo bėgimui į Egiptą, taip Jeruzalės valdovui ir aukštesiems kunigams Jėzų pagaliau nužudžius, Dievas jį vėl išdavė iš mirties, prikeldamas jį iš numirusių. Kaip pasakojime apie išminčius, taip ir kančios pasakojime, siekimas Jėzų nužudyti buvo Jeruzalės pagoniško valdovo jungtinis darbas su žydų tautos vadais. Ir Dievas savo Sūnų iš žemiškos žydų valdovų kėslių išvadavo, kas atitinka pranašystės apie Mesiją.

Matas išryškina tragediją, kad Kristus buvo nepriimtas savo tautos — nuo pat jo gimimo dienos. Bet Matas taip pat išryškina, kad jis buvo priimtas kitataučiu. Kaip visiems Mato laikų krikščionims žydams, taip ir Matui pačiam tai buvo be galo skaudu; buvo jiems ir pikta. Todėl evangelijose „žydai“, suprask „žydų karaliai“, tapomi tokiais juodomis spalvomis. Bet Matui taip pat rūpėjo parodyti, kad žydų tautos atmetimas

Andrea Mantegna

Išminčių pagarbimas

Šis brangiausias pasaulyje meno kūriny (pereitų metų balandžio mėnesį J. Paul Getty muziejus, Malibu, Kalifornijoje, jį nupirko už 8.1 mil. svarų iš Skotijos tautinės galerijos — Britanija labai nenorėjo su juo skirtis, bet neįstengė laiku sukelti reikalingas lėšas jam pasiilkti) dabar yra pasidares meno istorikams kontroversijos objektu. Anglas Peter Collins, nurodęs daugelį istoriškai netikslų detalių paveikse, pareiškė, jog jis yra klastotė — greičiausiai jį bus nutapęs Bianchi, italas restauruotojas, 1870-taisiais metais dirbęs prie garsiojo Mantegnos freskų Camera degli Sposi, Mantuoje. Nors iš tikrųjų ankstyvesnė šio paveiklo istorija nėra žinoma, daugelis kitų mokslininkų, tarp jų ir Viktorijos ir Alberto muziejaus Londone kuratorius Ronald Lightbown jo autentiškumui neabejoja, nes jo meniskumas neužginčijamas, ir todėl Peter Collins teiginius atmata, kaip savireklamos pasireiškima.

evangelijos nenulėmė Kristaus misijos galo. Kaip tik per šį tragišką įvykį žydai krikščionys buvo priversti ieškoti kitos dirvos evangelijos skelbimui ir tik dėl to išėjo už žydijos ribų, kas ir nulėmė, kad evangelija pradėjo būti skelbiama visoms tautomis. Savo planuose, Dievas neleidžia tragedijoms likti tragedijomis.

Taip pat reikia pažymėti ir atsveriantį Mato motyvą, kad žydai krikščionys savo bendruomenėse suprato Dievo vadinamą „mano tautą Izraelį“ kaip atvirą visiems tikintiems Kristumi, net ir nežydams. Nors Matas pats aiškiai jautėsi Izraelio tautos sūnus, tačiau savo evangelijoje jis aiškiai išdėsto, kad vienintelis kriterijus Kristaus bendruomenės nariams, tai juo įtikėti, t.y. vykdyti jo Tėvo valią. Matui tęstinumas tarp Senojo ir Naujojo Įstatymo yra ne per kurią bendruomenę, bet per tikėjamą Kristumi — Mesiju.

Kristus — Abraomo sūnus

Pasakojime apie išminčius Kristus taip pat pristatomas Abraomo sūnaus titulu. O tai užmena Dievo pažadą Abraomui, kurį skaitome Pradžios knygoje (22:18-19): „Tavo palikuonis paveldės savo neprietelių vartus, ir tavo palikuonyse bus palaimintos visos žemės tautos, nes tu buvai paklusnus mano balsui“.

Išminčiai atstovauja visoms žemės tautomis, kurios Abraomo sūnuje Jėzuje rado savo tautų palaiminimą. Nors Dovydas buvo žydas, Abraomas, tačiau, ne. Abraomas buvo khaldejas iš Uro miesto (Prd. 11:28), dabartiname pietiniame Irake. Dievas jį pamilo, nes jis girdė

jo Dievą ir buvo jam paklusnus. Abraomas taip pat yra pavyzdys pasitikejimo Dievu. Nežiūrint neįmanomai sunkių gyvenimo sąlygų, Abraomas tikėjo Dievo duotais pažadais, ir jis neapsivylė. Dievo pažadas Abraomui buvo dvilypis: ne tik suformuoti iš jo palikuonių galingą tautą, kurio pažado viltimi Kristaus laikų žydai gyveno, bet taip pat, kad iš Abraomo palikuonių būtų palaimintos visos tautos, ir šio pažado įgyvendinimas Kristaus laikų žydams buvo sunkiau suprantamas. Krikščionių žydų patyrimas po Jeruzalės galutinio sunaikinimo, kai jie buvo išmetami iš sinagogų ir persekiojami savo tautiečių bei gyvenimo sąlygų buvo priversti į savo bendruomenės priimti nežydus krikščionis, parodė, kaip Kristus yra Abraomo sūnus — Kristus yra išganymo kelias visoms tautomis.

Vėliau evangelijoje skaitome, kaip Kristus susiremia su farizėjais kaip tik dėl to, kad savo Įstatymo reikalavimais, užuot buvę žmonėms palaimos laidu, jie juos skyrė nuo Dievo (Mt. 23:13). Matui rūpėjo aiškiai išdėstyti teisingą Įstatymą tik kalbėti, kaip tai darė farizėjai ir rašto aiškintojai; reikia pagal savo tikėjimą gyventi: „Parodykite tikrą atsivertimo vaisių! Ir nebandykite raminti, juk mūsų tėvas — Abraomas. Aš jums sakau, kad Dievas gali pažadinti Abraomui vaisių iš šių akmenu“ (3:8-9).

Matui rūpėjo parodyti, kad žydų šventraštyje bei tradicijose (Įstatyme) išliko tikroji

(Nukelta į 4 psl.)

Giorgione

Išminčių pagarbimas (detale)

Filippino Lippi

Išminčių pagarbimas

Karalius Jogaila, apie 1351-1434

JONAS DAINAUSKAS

Tokiu pavadinimu (Krol Jagiello.) 1985 m. vasarą Lenkijos Tautinės gynybos ministerijos leidykla Varšuvoje išleido 188 psl. populiarus pobūdžio veikalą, parengtą Stefan M. Kuczyński, kuris 1955 m. paskelbęs didelį veikalą apie Žalgirio kautynės, o 1969 m. trumpesnę versiją šios knygos apie Jogailą. Jis taip pat paskelbęs ir daugiau mokslinių studijų apie Lietuvą, Vytautą bei jo kanceliją ir t.t.

Iš esmės tai nėra Jogailos biografija, o tik kai kurių jo gyvenimo įvykių apžvalga, Lietuvos-Lenkijos santykius pavaizduojant dažnai senais lenkiškais suformulavimais. Toje knygoje po įžangos seka: I. Jogaila kaip žmogus, II. Lietuviškieji metai, III. Sutaris Krievė, IV. Karališkos santuokos, V. Valstybės vyrai ir politikas, VI. Didysis vadas. 13 puslapių sudaro išnašos bei paaiškinimai.

Krokuvoje, Vavelio katedroje, Jogailos antkapis su jo skulptūra, kai kurių istorikų manymu padaryta apie 1421 m., t.y. Jogailai dar gyvam esant, atrodo esąs patikimai tikras Jogailos atvaizdas.

Kuczyński, pasiremdamas visos virtinės istorikų teigimais, mano, kad Algirdas Julijoną vedęs 1350 m., bet iš tų vedybų pirmuoju vaiku buvo duklė Kena-Joana, vėlesnė Pamario kunigaikščio Kazimiero žmona. Tada Jogaila galėjo gimti arba 1351 metų antroje pusėje arba 1352 m. pradžioje. Vedybų su Jadvyga metu jiai buvo 35 metų amžiaus.

Karalius Jogailos graviūra.

Iš pradžių Kuczyński konstatuoja, kad daugumas lenkų istorikų Jogailą rodė ne tokį, koks jis buvo iš tikro, o tokį, kokį buvo, tarytum kreivame veidrodyje, pavaizdavęs Jogailos nekentęs lenkų kronikininkas J. Długoszas. (Nors ir tas apie Jogailą pateikęs daug prieštaraujančių žinių, o išgyręs Jogailą vien tik už „Lietuvos apkrėtimą“, čia pat vėl perdėdamas ir priskirdamas Jogailai net „Lietuvos apaštalo vardą“, nors Jogailai ir krikščias, visų pirma, buvo politinė priemonė.) Savo ruožtu net ir naujesni lenkų istorikai Jogailą vis pavaizdavo tendencingai, bandydami tą vaizdą priderinti prie savo nusistatymų. Nežiūrint daugybės naujos medžiagos, perpastarusius kelis dešimtmečius istorikų atrastos ir paskelbtos, iki šiol nėra rimtai mokslininkai parengtos Jogailos biografijos, teisingai jo veiklą pavaizduojančios. Iš tikrųjų tai buvo didelio masto valdovas, politikas, žmogus.

Nežiūrint į tokį įvadą, ir Kuczyński Jogailą, ypač Lietuvos-Lenkijos santykių atžvilgiu, piešia senomis lenkų frazėmis. Pvz., visi išlikę Jogailos antspaudai prie raštų, jo duotų prieš nueinant į Lenkiją, rodo, kad Jogaila visą laiką save titulavo

Lietuvos ir Lenkijos karaliaus Vladislavo Jogailos, palaidoto Vavelio katedroje, Krokuvoje, sarkofago detalė.

„Lietuvos karaliumi“, bet Kuczyński kalba tik apie „kunigaikštį“ Jogailą.

Toliau apžvelgiami sunkumai, slėgę Lietuvą po Algirdo mirties: Jogailos brolių bei pusbrolių ir kitų sritinių kunigaikščių užmačios, Jogailos kova su Kęstučiu, Vytauto „išdavystės“, Kryžiuočių ordino vis stiprėjančios pastangos užvaldyti Lietuvą, to laiko Lietuvos santykiai su Maskva bei totoriais. Tačiau ne žodžio neužsimenama apie Lenkijos tragišką padėtį, susidariusią po karaliaus Liudviko mirties 1382 metais: Mozūrų bei Didlenkijos tarpusavio niokijimą ir kovas su Mažlenkija, tada Lenkijoje vykusį jos paskirų sričių tarpusavio karą.

Kuczyński užginčija Długoszą bei kitų lenkų istorikų priekaištus Jogailai, esą tasai buvęs menkų gabumų, prasciokas, analfabetas, menkas valdovas, tinginys, mėgęs daug laiko praleisti medžioklėje ir linkęs prie moterų (tai ypač pabrėžęs Długoszas, nors tam niekad nepateikęs jokio konkretaus fakto, įvykio, kaip tai jis buvo padaręs Kazimiero Didžiojo gyvenimo aprašyme ir to niekad neteigė nei Kryžiuočiai, nei Habsburgai, kurie baisiai nekenė Jogailos). Jogaila, sako, nebuvo nei „barbaras“, nei prasciokas nei analfabetas. Be lietuvių, lenkų, rusų kalbų mokėjo ir vokiškai. Nors svetimų pasiuntinių klausėsi per vertėjas, kad galėtų geriau apgalvoti savo atsakymus. Lietuvos bei Lenkijos sunkios būklės apvaldymas, ištvermingumas, greita orientacija, energingumas siekiant užibrėžtų tikslų, rodo Jogailos didelį protą ir sumanumą. Visa virtinė Jogailos organizuotų žygių, kuriems jis vadovavo, liudija jo nepaprastus organizacinius bei vadovavimo gabumus. Neabejotina, kad Jogaila smulkmeniškai apgalvodavo tai, ką norėjo pasiekti, o paskui tuos savo planus sumaniai įgyvendindavo. Jis taip pat domėjosi muzika bei daile. Jei, sako, anksčiau buvo tikėta, kad Krokuvos universitetas buvo atgaivintas Jadvygos iniciatyva, tai dabar neabejojama, kad tai buvo visų pirma Jogailos sumanymas, prie kurio Jadvyga tik vėliau prisidėjo. Buvo geras administratorius.

Jogaila negėrė jokių alkoholinių gėrų, valgė paprastus valgius ir rengėsi kukliai. Kelionėje su savimi visuomet turėjo skustuvą, žirkles, šepčius ir dramblio kaulo šukas. Kasdieną skutosi, vartojo linines nosines ir, lenkiškos aplinkos nustebimui, kas dieną maudėsi. Miegojo ant čižūnio, apkloti paklode, nusiengęs, o ne taip, kaip ano laiko didikai, kurie paprastai miegojo apsirengę, ant suolų. Gal, sako, tik XV amžiaus lenkų kilmingųjų pasipūtims ir XIX a. lenkų istorikų tautinis šovinizmas bei „vakarietiškas“ neleido jiems

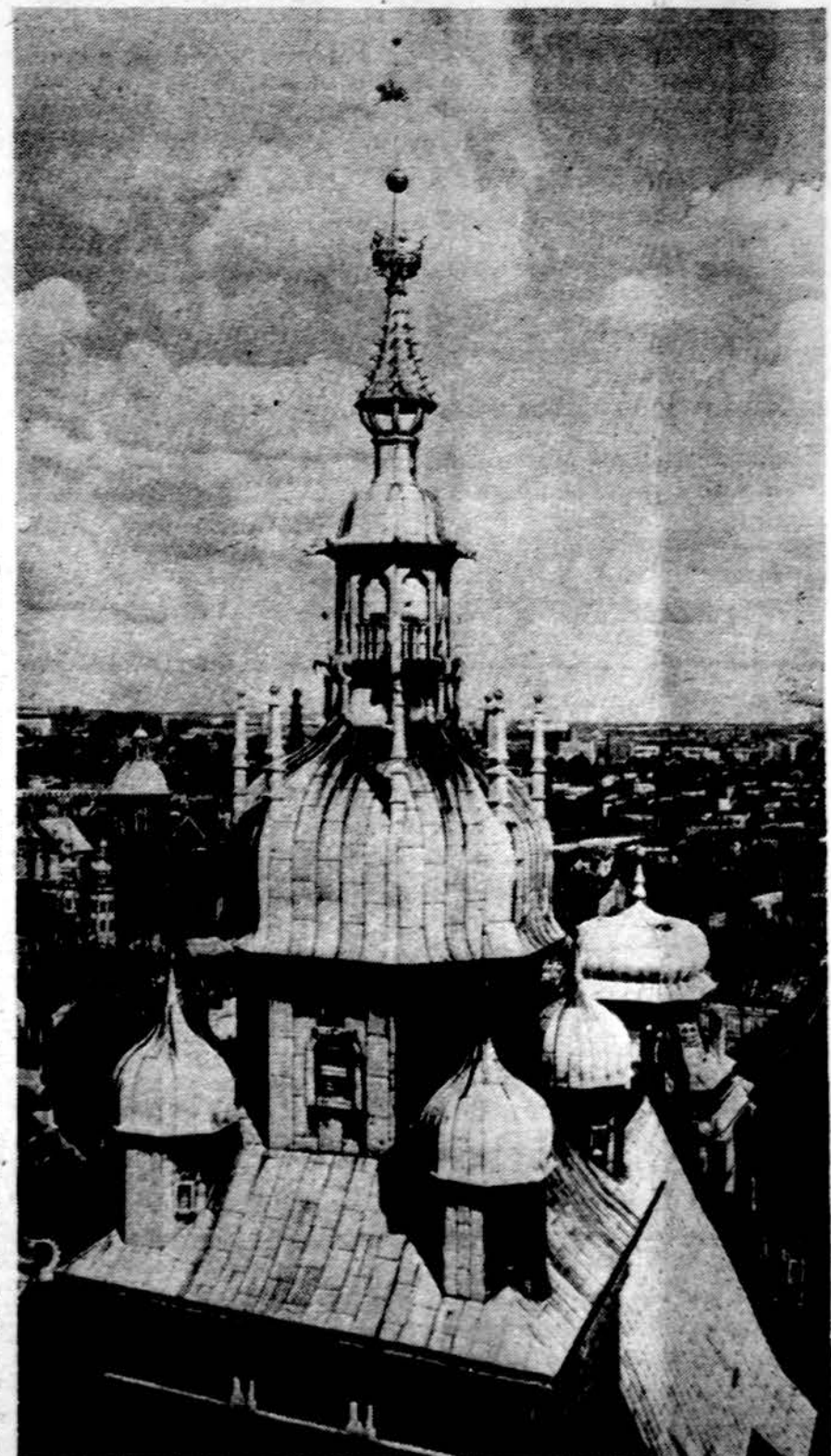
pamatyti Jogailos, to tariamo „laukinio barbaro“ iš Rytų, pranašumo „vakarietišku“ Krokuvos didikų atžvilgiu. Čia, sako, verta priminti, kad tasai tariamai laukinis „rytiškas“ Jogaila, Gedimino vaikaitis, greičiausiai buvo kilęs iš kur kas labiau „vakarietiškos“ giminės, nei ji supė išpuikę lenkų didikai visi drauge paimti, nes istorikų duomenimis (čia autorius tarpe daugelio istorikų cituoja ir P. Sležą bei J. Jakštą) Jogaila buvo kilęs iš dinastijos, kurios saknų galima rasti... Anglijoje. Esą anglų karaliaus Haraldo (1066 m. žuvusio kovoje prie Hastings) vaikai turėjo bėgti iš Britų salų. Tai buvo du Haraldo sūnūs: Godvinas ir Haraldas bei duklė Gida, vėlesnė žmona Vladimiro Monomacho, Kijevo kunigaikščio. Kaip tik vyresnysis broliu, Godvinas, ar jojo sūnus Dausprungas, buvo pirmuoju kunigaikščiu Nalšenuose, t.y. iš kur yra kilusi Gedimino dinastija. Długoszas, sako, Jogailą dar labiau apsmėigęs, rašydamas apie Jogailos vaidmenį Žalgirio kautynėse, nors ir tame aprašyme neišvengęs prieštaravimų.

Toliau Kuczyński įrodinėja, jog Długoszas klydęs, teigdamas, kad Jadvyga buvo gimusi 1371 m. Esą ji buvo gimusi 1374 m. (tai dabar rišasi su lenkų pastangomis

Jadvygą paskelbti šventąja) ir 1385 m. teturėjo tik 11 metų, t.y. josios vaikystės susiziedavimas su austrų Vilhelmu 1385 m. nebuvo „įsiteisėjęs“.

Kriavo „aktas“ Kuczyńskiui yra autentiškas dokumentas ir jojo sudarymas galįs būti surištas su 1379 m. Skirgailos kelione į Vengriją. Jogaila, sako, ieškodamas pastovios paramos Lietuvai, sugalvojęs gauti sau kaip žmoną Jadvygą, kad per ją taptų Lenkijos karaliumi. Tačiau Kuczyński čia pat pripažįsta, kad Jogailos atsiradimu Lenkijos soste labiausiai rūpinosi Mažlenkijos ponai, siekdami savo asmeniško intereso apsaugojimo. Toliau Kuczyński teigia, jog tą „aktą“ pasirašė 3 lenkų ponai, 2 vengrų atstovai ir 5 lietuvių kunigaikščiai, nors iš tikro tas „aktas“ niekieno nebuvo pasirašytas. Esą tuo „aktu“ Jogaila Lietuvą amžiams prijungęs prie Lenkijos, bet gali būti, kad jisai niekad nemanęs to padaryti. Primindamas t.v. Valkavysko 1386.II.11 „aktą“ (nors iš tikro tą raštelį nežinia kas, kur ir kada surašė), teigia, kad 1386. II. 2 Liubline Lenkijos ponai Jogailą išrinko Lenkijos karaliumi, nors tai prielaidai taip pat nėra jokių duomenų.

Kuczyński prileidžia, kad Jogaila, prieš vedybas su Jadvyga, galėjo būti vedęs kokią lietuvę pagonę ir esą todėl Jadvygai niekad nepadaręs Lietuvos, nors tam nėra jokių duomenų. Žinoma Krokuvos Teismo knygos 1386.VIII.23 įrašą apie Jadvygą kunigaikščiu Nalšenuose, t.y. iš kur yra kilusi Gedimino dinastija. Długoszas, sako, Jogailą dar labiau apsmėigęs, rašydamas apie Jogailos vaidmenį Žalgirio kautynėse, nors ir tame aprašyme neišvengęs prieštaravimų.

Vavelio katedros Krokuvoje bokštai — joje ilsisi daugelio Lietuvos didikų kunigaikščių ir Lenkijos karalių palaikai.

Poetas Leonas Lėtas, kurio eilėraščių rinkinys „Trakas“ buvo pažymėtas 1983 metų Lietuvos rašytojų draugijos premija, dabar ruošia spaudai naują savo poezijos rinkinį „Medpadės“.

krikštą bei vedybos datas paduoda pagal Długoszą, t.y. klaidingai. Esą Romos kurija niekad nekėlusį abejonių dėl Jadvygos nesusirišimo su Vilhelmu ir jos vedybas su Jogaila laikė teisėtomis.

Jogaila Lenkiją valdė daugiau kaip 47 metus, veik iš karto Krokuvoje susidurdamas su intrigomis bei šmeižtais. Intrigų didikai, dvariškiečiai ir regimai net Olesnickis (ano laiko vienas didžiausių Lietuvos savarankiškumo priešu), nevengęs net piktų paskalų (prieš karalienę Sofiją), nors Długoszas, dengdamas Olesnickį, tai bandė primesti Vytautui. Tai vis buvo bandymai „apvaldyti“ Jogailą, kada lenkų ponai įsitikino, kad jisai, tapdamas Lenkijos karaliumi, nepasidarys lenkas ir, kad jisai, geriausiai atveju, Lenkijos bei Lietuvos interesus stato vienoje plotmėje, nepripažindamas jokios pirmenybės Lenkijos interesams. Jogaila, neabejotinai, galvojo dinastinėmis sąvokomis. Lietuva turėjo likti savarankiška, paveldima valstybe, kurios valdyme lenkai negalėjo turėti jokių teisių. Galima prileisti, jog su tuo rišasi Jogailos veik nepaliaujamas keliavimas bei jo medžioklės, kada jisai galėjo būti toli nuo dvaro intrigų ir savarankiškai spresti valstybės reikalus. Iš tikrųjų Jogaila Lenkiją valdė kaip savo nuosavybę, drauge palikdamas ir Lietuvos karaliumi. Nors Kuczyński čia Jogailą vadina L. D. kunigaikščiu, bet Jogaila visuose dokumentuose bei antspauduose save visą laiką titulavo „Lenkijos ir Lietuvos karaliumi“, o ne „kunigaikščiu“.

Apie Lietuvos krikštą Kuczyński rašo tik bendromis frazėmis, tačiau ir be to aišku, kad Jogailai tai buvo tik viena jo politinių priemonių kovoje su Lietuvos priešais, o ypač su Ordinu. Todėl, pvz., Konstanza suvažiavime buvo pavarzota tiek daug skambių frazių įrodyti, jog Jogaila ir jo žemė tapo gerai krikščionimis, kad nenorėjo jokio karo su Ordinu. Tapęs Lenkijos karaliumi, Jogaila pirmučiausia rūpinasi Didlenkijos pacifikacija, susipažinimu su nauju kraštu. 1387.II.17-22 dienomis Vilniuje davęs 3 privilegijas, kurių viena katalikybė buvo paskelbta oficialia Lietuvos religija, Lietuvos globėjais paskyrė savo 3 giminaičius stačiatikius. Vilniaus vyskupija juk buvo įsteigta tik 1388 metų antroje pusėje.

Rašydamas apie 1409 m. gruodžio mėn. 8 ar 9 dienas Brastoje prie Bugo vykusį pasirengimą Žalgirio mūšiui, Kuczyński vis pabrėžia, kad tada buvo pritaikytas naujas Jogailos karo vedimo menas, Vakarams visiškai nežinomas, smulkmeniškai nustatant strateginius ir taktinius tikslus. Visos Jogailos idėjos buvo realizuotos.

Leonas Lėtas

IR

IR PAJŪRYS, IR SAULĖ, IR IŠKELTOS BURĖS
BURIASI PAVASARIU ŽALIOS ŽOLĖS PAKALNĖJE
IPINTA ŽIEDŲ GAUSIA
IR PAJŪRYS, IR BANGOS ĮSIAUKSUOJANTI SAULĖ
BURIA BURTŲ RASA
IDEIMANTINTA RYTO SAKMĖ:
PAPARČIO ŽIEDE ATRASTA
LAIMĖ
IŠPINA IR PALEIDŽIA
SAVO
SILKINIAI LININES
KASAS.

Watch Hill, R.I.
6.3.1984

SOLMAR FISH MARKET

SOLMAR

1850; LIETUS;
VĖJAS ŠALIGATVIO BALOSE
SEKMADIENIO RYTE;
DRĖGMĖS LAŠAI IR BURBUOLYTĖS,
PASKATINTI
VĖJAVAIKIŠKO
TRUKŠMO
RATŲ DAUŽOMAME GRINDINY
IR PILKAS, LENGVAI SVAIGINANTIS
NUOBODULYS:
A M Y T Y 889 IR: P A R K (? NEPRIMATAU
IŠ
MANO „V A N T A G E P O I N T“ —
(italics: mine!) S T R E E T

NAUJA DIENA.
NAUJA UŽUOLAI DA
(ANT KIENO?)
MONA LISA
VEIDO?

West Hartford, CT
10.23.1983

ANGLŲ VALSAS

ŠIS VALSAS SUKASI, SUPASI —
ŠYPSOSI AKYS, ŠYPSOSI LŪPOS!
ŽAIŽARUOJANČIAIS DEIMANTAIS APKAIŠYTAS
ŪPAS
VAISKIA ŠILUMA
MUS
SUPA.

Hartford, CT
2.12.1984

(Iš ruošiamo spaudai rinkinio „Medpadės“)

Nuomonės ir pastabos

Apie muzikines recenzijas

Taip jau sutvarkytas mūsų pasaulis, kad žiūri žmonės į tą patį daiktą, ir vienam jis atrodo juodas, kitam baltas. Žiūrėjo lietuviai ir rusai, ir vienam jis atrodė kilnis idėjos nešėjas, kitam banditai.

Tokios štai mintys kilo skaitant muzikinę kritiką iš Mokslo ir kūrybos simpoziumo. Mat kaip tai mūsų daina sako, ir aš ten buvau, alų-midų gėriau... Po perkusingo Anatolijaus Kairo įvado pasiūtut, lyg atėjau į pagrabą. Pertraukia puolė prie manęs pustuzinis kolegų žurnalistas, — daryk ką nors, juk atėjom „ir į kūrybos simpoziumą“. Tai tiek „apie daugiausia dėmesio atkreipusį įvadinį žodį“. Tiesą sakant, uždaromaj kalboj kūrybos taip niekas ir nepaminėjo, užsiėmė dėkomybais vieni kitiems, susėdusiems už garbės stalo, o koncerto kompozitorė už paruošimą, atvykimą ir prisidėjimą nė mū.

Dabar apie recenzuotą „pramoginę muziką, kuri buvo ir ne laiku, ir ne vietoj“. Per gyvenimą šiek tiek apsitrynau ir toje srityje, tai pakalbėkime ir apie tai, ar kūrybos simpoziume kūrybos nebuvo. Gal kas supyko, kad nebuvo pakviestas paskaityti ištraukos iš naujos knygos? Girdėjau iš patikimų šaltinių, kad koncerto tai vadovos baisiai nenorėjo, sakęs, pakaktų kokios dainelės, ar dviejų. Chicago garsi savo lyg kirvius nukirstomis nuomonėmis, ir tai ne tik bendruomenės sluoksniuose.

Gerai, grįžkime prie klausimo, ar Giedros Gudauskienės muzika daugiau tiko prie žvakių ir raudonų staltiesių. Matot, tą muziką du kartus Los Angeles grojo simfoninis orkestras, kelis kartus buvo duodama per klasiškos muzikos stotį, buvo parinkta miesto šimtmečių minėjimui. Siūlytųsi išvada, kad visi tie asmenys, kurie to siekė, nieko neišmano, arba bent ne taip gerai,

kaip Emilija Sakadolskienė. Ką gi, jaunimas visad manė, kad viską žino, bet šiuo atveju, itariu, buvo ir kitų priežasčių.

Pradėkim nuo „keturiasdešimtų metų tango“. Deja, salės publikai keturiasdešimties metų nebuvo taip toli, kaip Nojaus arka. Nes, kitaip, ar būtų jie taip triukšmingai ploję? Sutarkime, kad kompozitoriui rašyti tango yra nuodėmė. Tikrai, kad Emilija Sakadolskienė tikrai nepirko Plácido Domingo ispaniškų tango plokštelių... padariusios gedą Metropolitan operai? Arba, štai Ravelio „Bolero“, kurį vis groja ir groja klasikiniai artistai. Taip pat žinom Albeniz Tango. O tokį Chopiną tai jau tikrai reikėtų nurašyti į nuostolius už jo valsus ir polonezus, ar bent, pagal recenzentės nuomonę, irgi nederėtų kelti į „klasikinės muzikos sferą“. Dėl cirkiško „Rondo“, tegaliu priminti, kad po paskaitos, supažindinant su koncerto programa, buvo paminėta, kad Rondo tema yra suktinio ritmika ir apverstas suktinio motyvas. O mėtančios populiarios ir pramoginės muzikos sąvokomis, drąsiai galima tvirtinti Gudauskienės dainų ir muzikos populiarumą. Ką besakytų čia išsilavinę mūsų jaunieji recenzantai, retas kompozitorius randa tokį šiltą jo kūrinį atgarsį tiek publikoje, tiek dainininkams renkantis repertuarą.

Kai Nijolė Kupstaitė savo paskaitoje pristatė dabartinę Lietuvos populiariąją muziką, tas simpoziume buvo priimtina. Šiame krašte daug garsių dabartinių kompozitorių kuria ir pramoginę muziką, pvz., Bernstein „West Side Story“ muzikalė. Tad mūsų jauniesiems aštraus ir įžlaus tonų jaunesnės kartos recenzentams būtų ne pro šalį pasiskaityti kad ir komp. Vlodo Jakubėno stilingas recenzijas. Gi, dr. Jono Bilėno žodžiais, „po visą pasaulį išsiblaškiusių lietuvių mokslo ir kūrybos žmonių subūrime tarpusavio ryšiai ir suartėjimai su lietuvių visuomene“ tikrai nepakenkė ir šis melodingas vakaras.

R. K. Vidžiūnienė

Per Lentvarį į pasaulį

RAIMUNDAS LAPAS

Tašyk prieš 50 ar daugiau metų miestelis buvo nereikšmingas. Tiesa, tai buvo geležinkelio mazgas, kuriame kertasi didžiosios Petrapilio - Varšuvos ir Karaliaučiaus - Minsko geležinkelio linijos, tačiau pati vietovė išstatyta neplaningai. Nors bažnyčia buvo pastatyta lietuvių rankomis dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą, bet joje lietuviškos pamaldos skambėjo tik 1940 metais. O kur žmonių minios, keleivių brūžėjimas geležinkelio stoty — ten ir vaikų klegesys, žaidimai. Kažkoks vaikas sušuko, „Česė! Teresė! Gdzie idziesz?“ Juk netoliese Liutavirškės buvo didingas Tiškevičienės dvaras su mišku. Lenkiškai bėgte bėgdavo per mišką grybų bei uogų rinkti. O gal iš tų didingų rūmų skambėjo Oginskio bei Moniuskos nuostabių kūrinių garsai, kurie nulėmė Teresėi Zylis pasirinkti savo kelią į muzikos gyvenimą? Štai karas. Įsibrovėlių iš visų pusių. O kaip dažnai tie patys lenkai buvo akmenimis apmėtom? Ar reikėjo karą žaisti? Ir štai po visų bombardavimų, gaisrų bei trėmimų, ašarų išraižytą Lentvarį 1945 m. apledo jaunutė Teresėlė su savo tėvais.

Savo jaunystę Teresė Zylis praleido Lodze. Atvirai kalbant, Lodz nepasizymėjo kaip didesnis kultūros centras pokarinėje Lenkijoje, tačiau jame veikė nebloga muzikos konservatorija, į kurią 15-metė Teresė įstojo. Prabėgus kara greitai trejiems metams, veržli Teresė atranda savo vietą Filharmonijos scenoje. Netrukus kritikai bei publika pripažino jos neeilinius gabumus. Bet, kaip ir Chopinui, Lenkija nesugebėjo pasiūlyti tarptautinės dimensijos karjerą, tokia, kokios Teresė troško. Šiai jaunuolei, vienai iš penkių vaikų kam muzikalioms šeimos, reikėjo daugiau negu dalyvavimo Lenkijos valstybiname radijone arba debuto Moniuskos „Halkoje“ su Krokuvos opera. Kaimyninė Vokietija su savo superlatyviu kultūros lygiu buvo kaip tik atsakymas Teresės karjerai. Atrado išeitį maždaug

Teresa Zylis - Gara Ravinijos festivalyje 1980 metais.

prieš 25 metus, — ji tapo laureate Muencheno tarptautiniame dainininkų konkurse. Sėkmingai perėjo ir perklausą, po kurios net šeši didesni Vokietijos teatrai entuziastingai siūlė jai darbą. Pradžią buvo Oberhauseno operos teatre, bet netrukus jina persikėlė į Dortmundą bei Düsseldorfą. Šalia savo operinės karjeros, ji suprato, jog reikia platinti savo repertuarą, neužmirštant oratorijų bei kantatų. Tai buvo tarsi jos langas į pasaulinio masto karjerą. Viskas laimingai lyg pasakoje užsibaigė: pirmaklasiui solistui Dietrich Fischer-Dieskau, išgirdusiam Teresės Zylis rečitalį, jis pasiūlė jai kartu su juo įrašyti į plokštelių žemėlį pasėta, nors ir svetimą, bet jį puikų vaisių išaugusią sėklą.

Jos koncertas 1985 m. gruodžio mėn. 15 d. First Chicago Centre salėje susidėjo iš dviejų neilgų dalių. Pirmojoje Teresė Zylis-Gara atliko du slaviškų dainų ciklus: Chopino op. 74 (lenkiškai) ir Dvoržako „Čigonų melodijas“, op. 55 (čekiškai, pagal A. Heyduko tekstą). Antrąją sudarė trys operų ištraukos: po vieną ariją iš Cilea „Adriana Lecouvreur“ bei Puccini „Tosca“ ir didžioji Desdemonos scena iš Verdi „Otello“. Programoje buvo įrašytos dar dvi arijos: jas solistė praleido, matyt, dėl savo persisaldymo, apie kurį publikai pati pranešė koncerto pradžioje, pažymėdama, kad dėl šios priežasties atsakiusi vakarykštės dienos koncertą Miami ir net dvejojusi, ar galėsianti išpildyti savo įsipareigojimą Dariusi Lapinskiui...

Ji būtų galėjus nesijaudinti, nes jos čekagis pasirodys klimata Teresė atrado San Francisco ir eventualiai New Yorko Metropolitan operų padangėje. Dainuodavo ji dažnai Salzburgo, Glyndeburno bei Flandrijo muzikos festivaliuose. Gimusi muzikė, apvainikuota nepaprastu tembru, įtikinta likti ištikima kurio nors kompozitoriaus tikslams, Zylis-Gara patvirtino save, kaip nepaimamą Mozartinio repertuaro atlikėją; jos Dona Elvira „Don Giovanni“ operoje Salzburge 1977 metais, diriguojant Karl Boehm, pasilieka pagrindu būsimiems šios operos atlikėjams.

Mūsų Chicago irgi figūruoja Teresės muzikos karjeroje. Prisimenu ir aš jos pasirodymą 1970 metais Metropolitan Hall koncertų salėje. Tašyk buvo minima Beethoveno jubiliejus, o gal ir keistu sutapimu spektaklis įvyko tris dienas prieš mūsų tautos šventę — Vasario 16-tosios dienos minėjimą. Salėje nuskambėjo Misas Solemnis, Fidelio ir Devin-

toji simfonija. Kritikas Robert C. Marsh savo recenzijoje *Sun Times* konstatavo, jog „Zylis-Gara voice contains thrilling sounds“, o *Chicago Daily News* atstovas Bernard Jacobson rašė, „Miss Zylis-Gara has a pure and attractive voice with an excellent top“. Vėliau, 1973 metais, jina pasirodė Chicago Lyric operos scenoje, dainuodama Massenet operoje „Manon“ pagrindinę rolę su Alfredo Kraus. Toliau ejo koncertai su Chicago simfoniniu orkestru bei Ravinijos festivaliuose. O dabar, 1985-taisiais metais, ji neseniai sėkmingai gastroliavo Los Angeles su Berlyno opera, dainuodama pagrindinę rolę „Toscoje“ su garsiuoju tenoru Placido Domingo. Tiesa, senais laikais recenzentai lengvai prisegdavo Teresėi „born in Poland“ prierašą, kuris eventualiai, kopiant į karjeros viršūnes, nubyrojo...

Dar Stutgarte mūsų gabiam jaunesnės kartos muzikos atstovui Dariusi Lapinskiui pavyko susipažinti su Terese Zylis-Gara. Aišku, moteriškė buvo žavinga ir pats Darius prisipažįsta, jog jei jis nebūtų dar kartą žvilgtelėjęs į tą gražią moterį, vargu ar jis būtų susidomėjęs jos nelenkiškai skambančia pavarde. Taip ir išėjo, kad maždaug 1969 metais Chicagoje veikiančiam „Margučiai“ parpū Teresės koncertą suruošti. Juk nuo pat pradžios Margučio vedėjas ir spiritus movens Petras Petrusis ištikimai išlaiko aukšto lygio muzikines tradicijas, pradėtas jo įkūrėjo Antano Vanagačio. Su tokiu nusistatymu, jam svarbu parodyti lietuvių visuomenei kažką naujo, nematyto savųjų tarpe ir kartu su baletu šokėja Violeta Karosaitė ir Darius Lapinskas bei aktorė Laima Rastenytė nuskrido į San Francisco aptarti su Terese jos rečitalį Chicagoje Margučio klausytojams bei vietiniams lietuviams. Teresė Zylis-Gara labai šilta kvietimą priėmė. Sutartis jaukiai patvirtinta su šautaria vakariene ir gavinančiu šampanu Fisherman's Wharf uoste. Vakaras buvo ramus, kai penkis apledo iškilmingą restoraną, o nejučiomis Teresė gan drąsiai lietuvių kalba užtraukė liaudies dainelę „Sutems tamsi naktuzėlė...“

Nelaimei, grįžusiems į Chicago, visa muzika pasikeitė. Netrukus Columbia Artists pradeda teirautis, kas gi tas „Margučis“? Savaiame aišku, nebuvo gėda Margučiu atsakyti, jog tai ne vien žurnalas ar radijo laida, o institucija, puoselėjanti aukšto lygio kultūrą, surengusi net keturių Metropolitan operos solistų rečitalius — Annos Kaskos, Polynos Stoskos, Lily Pons ir Algirdo Brazio. Deja net toks rimtas, svarus paaiškinimas nepatenkino Columbia Artists vadovybės ir rečitalis buvo atšauktas, nepaisant jau iki tol Margučiu sudarytų nuostolių, susijusių su koncertu. Gal ir suprantama, kodėl Teresė Zylis-Gara pajijojo duoti rečitalį lietuviams. Juk pirmieji metai ypčiai svarbūs Metropolitan operoje, o dalyvavimas vietinio pobūdžio renginy galėjo duoti tam tikrą neigiamą atspalvį jos karjeros pradžiai.

„Not an ill note from Zylis-Gara“, kurios balso tembras išlaikytas tarsi tamsūsis burundiškas vinas. Taip atsiliepė apie 1985 m. gruodžio 15 d. First Chicago Centre New Opera Company suruoštą Zylis-Gara rečitalį *Chicago Tribune* muzikos kritikas John von Rhein. Ir kaip man asmeniškai, ne tiek muzikos mylėtojai, kaip lietuviui, suvirpėjo širdis, pamąčius programoje, jog bus atlikti Chopino lenkiškos melodijos opus nr. 74. Nors muzikos pasaulyje tas opus bene mažiausiai žinomas iš visų Chopino kūrinių, tie kūrėniai intymiai atstovauja paties kompozitoriaus charakteriui. Gal iš pirmų patų suskambės slaviškas atspalvis, slaviška siela — bet tai nėra slaviškas, o Chopino gyvenimo prietaravimai, arba Baudelaire žodžiais „mal de vivre“... Juk šio opuso antroje daly skamba „Piosenka litewska“ — džiaugsmingos meilės gėlės išsireiškimas! Ar tai netinkama nata šv. Kalėdų išvakarėse? Pabai-ga: „mal de vivre“ ir bisas.

Praėjo rečitalis sėkmingai, su pagrindu laikytinas, kaip tų metų lietuviškos kultūros gyvenimo deimantukas. Mūsų nuostabi apdovanojimai ne tik primadonai Teresėi Zylis-Gara, bet ir koncertmeisteriui Dariusi Lapinskiui. Ne kas kitas kaip Darius sugėbėjo pasikviesti į mūsų auk-

Kūdikėlio Jėzaus lankytojai

(Atkelta iš 2 psl.)

Dievo įstatymo dvasia ir todėl ji krikščionių bendruomenės priima. Bet jam taip pat rūpėjo parodyti, kad tiek žydų istorijoje, tiek Jėzaus gyvenimo metu, tiek ir paties Mato bendruomenėje, nežydai dažnai taip pat gerai ar net geriau suprato įstatymą negu žydai. Matas šią sąvoką pademonstruoja paties Jėzaus žodžiais apie romėnų šimtinių, kuris prašė Jėzų pagydyti jo tarną: „Niekur Izraelyje neradau tokio tikėjimo! Todėl aš jums sakau: daugelis ateis iš rytų ir vakarų, ir susės dangaus karalystę prie vašių stalo su Abraomu, Izaku ir Jokūbu. O karalystės vaikai bus išmesti lauk į tamsybes“ (Mt 8:10-12). Matas tą parodo ir daugelyje kitų pasakojimų. Mato evangelijoje matome, kad nors tikėjimo lobynas ir buvo patikėtas Izraelio tautai — ir jis tebegalioja — vienintelis kriterijus, kurį Kristus pripažįsta savo sekėjams — savo „gimimės“ — tai ne kraujo giminytė, o darbų / dvasios. Jėzaus žodžiais: „Kas gi mano broliai? ...kiekvienas, kas tik vykdo mano dangiškojo tėvo valią, yra man ir brolis, ir sesuo, ir motina“ (12:48-50). Tai galiojo Kristų sekiojančioms jo mokinėms, Mato laikų krikščionių bendruomenėms ir mums, beveik 2,000 metų vėliau gyvenantiems jo

sekėjams.

Taigi, išminčiai rikiuoti į tikinčiųjų eiles. Pamatę užtekančią Mesijo žvaigždę, jie, viską metę, vyko Jeruzalėn Mesijo ieškoti. Sužinoję kur rasti šį žmonijos išganytoją per žydų raštų aiškintojus, jie nuvykę jį pagarbino, o Dievo angelui juos perspėjus pas Erodą nebegrįžti, jie jo paklausė.

Taigi matome, kad šiame gražiame išminčių apsilankymo pas Kūdikėlį Jėzų pasakojime turime ne tik gražią, krikščionišką Kalėdų tradiciją, bet stipriai išsiskiriančią visos Mato evangelijos kapsulę: kad Jėzus Kristus iš tikrųjų yra žydų tautai žadėtasis pateptasis — Mesijas — karalius, kad jį ir jo karalystę nuo pat pradžios stengėsi sunaikinti žemiški valdovai, kuriems jis yra priešingybė ir konkurentas, ir kad to gali tikėtis ir jo sekėjai. Kad Kristus yra išganytojas kelias visoms tautomis; pagrindinis kriterijus giminytėi su juo ar įėjimui į dangaus karalystę tai ne kraujo giminytė, o gyvenimas pagal Dievo valią, jos vykdymas. O toji valia — tai kad prie Dievo būtų atvesti visi, kurie Jo ieško, kad vargšai būtų ginami, aprūpinami ir globojami, kad žemėje viešpatuotų teisybė ir taika.

Paroda, kuri žavėjo...

Gražią Kalėdų dovaną Chicago lietuviams suruošė Čiurlionio galerija Jaunimo centre, atsikviesdama bostonišką Norbertą Lingertaitį. Gintaras, elegantiškai, meistriskai įsodintas sidabro ir aukso rėmuose, žavėjo visus, kurie jo sukurtų papuošalų parodą lankė.

Norbertas kiekvieną papuošalą originaliai formuoja. Kadangi gintaras, kaip akmuo, yra minkštas, jam būtina tvirtas įrėmavimas. Šituo įrėmavimu ir pasižymi Lingertaitio meniškasis talentas. Vartodamas iš pagrindų tik du metalus — auksą ir sidabrą — jis sukuria įspūdingas abstrakčias skulptūras. Prisitaikydamas prie akmens formos, jis rėmą arba lenkia, arba skaldo, norėdamas išskirti paties gintaro grožį. Įdomi kompozicija, darnios proporcijos ir kontrastai prabyla vis nauja kalba bei formos įvairumu.

Dauguma Norberto darbų gauna pradžią iš lietuvių liaudies meno. Bet ši liaudinė meno tradicija čia perteikta taip, kad ji gražiai rikiuojasi į šiandieninę modernaus meno raidą. Naujuose jo darbuose iš abstrakčių sukurių verzių lietuvių kunigaikščių veidai, o gintaras pasidaro skersinė kryžiaus forma, kurią ant pečių neša stilizuota Kristaus figura.

Tarp galerijos erdės ir pačių papuošalų išdėstymo buvo surastas idealus balansas: papuošalai, lyg žibantai, ledo akmenukai buvo išbarstyti pleksiglaso iřemintose skryniose. Į juos linksmi žiūrėjo geometriniai suskaldyti saulė, sudaryta iš ant sienos kabančių audinių, sukurto sumanaus ir gausaus Čiurlionio galerijos direktoriaus Vito Luko.

Penktadienio vakare, 1985 m. gruodžio 13 d., parodą atidarė Ramunė Kviklytė-Lukienė, apgailestaudama, kad pats menininkas nespėjo į atidarymą atvykti ir kvietė visus atsilankiusius pasižiūrėti šią neeilinę šventę. Papuošalų paroda per kitas dvi dienas sutraukė nemažai lankytojų, kas nuddžugino patį menininką bei parodos rengėjus. Lingertaitis pasirodė kaip geras gintaro — sidabro išdirbinių specialistas ir bus laukiamas ateityje su naujais kūriniais.

M. Č.

Ekspresu iš Metropolitan...

Dariaus Lapinsko kolegės rečitalis Chicagos lietuviams

Tiems iš mūsų, kurie mėgstame operą, Teresė Zylis-Gara visuomet buvo paslaptinga figūra. Žinojome, kad ji gimusi Vilniaus krašte (prieš Antrąjį pasaulinį karą); girdėjome, kad ir jos kilmė lietuviška (tą lyg bylotų jos mergautinė pavardė; tik kodėl ji rašosi „Zylis“, o ne „Zylis“, — atseit, Zilytė?), bet tuo pačiu visai nejutome, kad ji būtų su lietuviškumu ar lietuvių tauta sumezgusi kokią nors apčiuopiamą ryšį. Kursavo ne bent tik gandas, jog ją gerai pažįstas mūsų Darius Lapinskas (iš studijų Vokietijoje laikų); tad kai prieš tris mėnesius pasipylė žinios, kad Darius Lapinskas ruošia Teresės Zylis-Gara rečitalį Chicagos miesto centre, priėjome išvadą, jog bent šio vieno gando būta tikro.

Neturėtų visa tai jokios reikšmės, jeigu Teresė Zylis-Gara nebūtų tuo, kuo ji aiškiai ir neabejotinai yra: pasaulinio masto diva. Ji yra dainavusi pagrindines dramatinio soprano roles beveik visuose svarbiausiuose žemės rutulio operos teatruose, ir, kaip minėjome, turbūt nėra rimto operos mėgėjo, kuriam būtų svertimas jos vardas. Taigi, jeigu ji yra tikra lietu-

vaitė, būtų iš to mums nepaprasto džiaugsmo ir pasidžiūvimo; o jeigu paaiškėtų, kad tai vis dėlto tik Lietuvoj gimusi lenkaitė, — ką gi, vis tiek brangintume ją kaip mūsų tėvų žemėje pasėta, nors ir svetimą, bet jį puikų vaisių išaugusią sėklą.

Jos koncertas 1985 m. gruodžio mėn. 15 d. First Chicago Centre salėje susidėjo iš dviejų neilgų dalių. Pirmojoje Teresė Zylis-Gara atliko du slaviškų dainų ciklus: Chopino op. 74 (lenkiškai) ir Dvoržako „Čigonų melodijas“, op. 55 (čekiškai, pagal A. Heyduko tekstą). Antrąją sudarė trys operų ištraukos: po vieną ariją iš Cilea „Adriana Lecouvreur“ bei Puccini „Tosca“ ir didžioji Desdemonos scena iš Verdi „Otello“. Programoje buvo įrašytos dar dvi arijos: jas solistė praleido, matyt, dėl savo persisaldymo, apie kurį publikai pati pranešė koncerto pradžioje, pažymėdama, kad dėl šios priežasties atsakiusi vakarykštės dienos koncertą Miami ir net dvejojusi, ar galėsianti išpildyti savo įsipareigojimą Dariusi Lapinskiui...

Ji būtų galėjus nesijaudinti, nes jos čekagis pasirodys

mas praėjo beveik be priekaištų. Tiesa, gailėjomės neišgirdę arijų iš Giordano „Andrea Chénier“ ir Puccini „Madame Butterfly“ (kurių aukštos gaidės šikart galbūt atbaidė negaliojančią solistę); o tose arijose, kurias ji dainavo, porą sykių apatiname registre nežymiai krenkstelėjo balsas; tačiau visais kitais atžvilgiais Teresė Zylis-Gara pirštu prikišama parodė, kuo, aplamai kalbant, skiriasi „pasaulinis“ meistras nuo „nepasaulinio“. Pasaulinio rango interpretatorius atliekamą kūrinių visiskai „supranta“ — ir valdo visas savo amato priemones, kad tą supratimą paverstų pasigėrėtinai skambančia realybe. Taip ir su Terese Zylis-Gara: tobulas atitikimas tarp priemonių ir tikslo, ir kiekvieno iš jų — tiek priemonių, tiek tikslo — pirmarūšė kokybė.

Reikia subtilių nuotaikos, dinamikos, kolorito, tempo kontrastų? Teresė Zylis-Gara jų turi, išsunkdama iš Dvoržako dainų visą margąją čigoniską-slavišką esenciją. Reikia elastingo, nenutrūkstamo, tolydaus legato? Tai juk Teresė Zylis-Gara pati ryškiausiai stiprybė, dėl kurios į jos Tosca, kaip teko girdėt, ismy-

lėjo Luciano Pavarotti! Reikia švelnių kaip šilkas pianissimo, nutįsiančių iki mirštančios begalybės? Teresė Zylis-Gara ir jų turi ik valios, išsklodama jais romantiškųjų bei veristinių arijų takus. (Tiesa, nepamirškime čia skaisčiai prašmatnios arijos iš Dvoržako „Rusalkos“, kurią dainininkė pateikė, publikai audringai plojant, vieninteliu savo bisu.) Reikia ritminės disciplinos, ritminio šmaikštumo? Neiškok toliau už Teresę Zylis-Gara: net ir plačiausiuose kantilenos lankuose ji niekad nepasileidžia ir neiškysta; net ir lyriškiausiuose pasažuose ji vis atranda ir iškelia markantiską ritminę detalę.

Dainininkei rūpestingai, bet kiek sausiai akompanavo maestro Darius Lapinskas: jo skambinimas — lyg geras vokiškas sekstas, tik be burbulų.

Galima pažymėti, jog Teresė Zylis-Gara savo honorarą paaukojo tikslui, kuriam šis koncertas buvo rengtas: su-telkti lėšų Dariaus Lapinsko vadovaujamai New Opera Company of Chicago. Teko girdėti, jog toji trupė ruošiasi iš naujo pastatyti kazimirinę operą „Dux Magnus“. Šiam drasiama užmojiu linkime nors pusės tos sėkmės, kuri lydėjo Teresę Zylis-Gara rečitalį.

Mykolas Druga

Ramunė Lukienė atidaro Norberto Lingertaitio papuošalų parodą Čiurlionio galerijoje. Jaunimo centre, Chicagoje, 1985 m. gruodžio mėn. 13 d.

Nuotrauka Jono Tamulaičio